

УДК 378.126+337.134: 371.11

СКЛАДОВІ БАЗОВОЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

Жигір В.І., д. пед. н., доцент

Бердянський державний педагогічний університет, вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Україна

profpedagog@ukr.net

У статті розкриваються теоретичні аспекти понять «професійна компетентність», «професійна компетентність менеджера освіти». Автор обґрунтовує необхідність формування психолого-педагогічної компетентності як базової складової професійної компетентності майбутніх менеджерів освіти.

Розкрито сутність поняття «психолого-педагогічна компетентність майбутніх менеджерів освіти». Охарактеризовані її основні складові: психологічна, педагогічна, методична, науково-дослідна. Визначено склад основних елементів кожної складової психолого-педагогічної компетентності майбутніх менеджерів освіти – знань, умінь, навичок та здібностей.

Ключові слова: майбутні менеджери освіти, професійна компетентність, психолого-педагогічна компетентність, базова компетентність, професійна діяльність.

СОСТАВЛЯЮЩИЕ БАЗОВОЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ

Жигир В.И.

*Бердянский государственный педагогический университет, ул. Шмидта, 4, г. Бердянск,
Украина*

profpedagog@ukr.net

В статье раскрываются теоретические аспекты понятий «профессиональная компетентность», «профессиональная компетентность менеджера образования». Автор обосновывает необходимость формирования психолого-педагогической компетентности как базовой составляющей профессиональной компетентности будущих менеджеров образования.

Раскрыта сущность понятия «психолого-педагогическая компетентность будущих менеджеров образования». Охарактеризованы ее основные составляющие: психологическая, педагогическая, методическая, научно-исследовательская. Определен состав основных элементов каждой составляющей психолого-педагогической компетентности будущих менеджеров образования – знаний, умений, навыков и способностей.

Ключевые слова: будущие менеджеры образования, профессиональная компетентность, психолого-педагогическая компетентность, базовая компетентность, профессиональная деятельность.

BASIC COMPONENTS OF FUTURE EDUCATION MANAGERS' PSYCHO- PEDAGOGICAL COMPETENCE

Zhigir V.I.

Berdyansk State Pedagogical University, Shmidt str., 4, Berdyansk, Ukraine

profpedagog@ukr.net

Theoretical aspects of the concepts "professional competence", "education manager's professional competences" are revealed in the article. The author proves the necessity of forming psychological and pedagogical competence as a basic component of education managers' professional competence.

The essence of the concept "future education managers' psycho-pedagogical competence" is disclosed. Its basic components: psychological, educational, methodical, and scientific are determined. The composition of the main elements of each component of future education managers' psycho-pedagogical competence namely knowledge, skills and abilities is defined.

It is concluded that the psychological and pedagogical competence is the basis of professional competence of education managers; it is the basis of the effective exercise of their professional activities.

Based on the analysis of scientific sources and summarize results of the study determined that "future education managers' psychological and pedagogical competence" is an integrated individual's quality, which involves mastering of psycho-educational activities, necessary professional knowledge, abilities and skills; professionally important personal qualities, abilities and experiences of this activity. It includes the following components: psychological, educational, methodical and scientific.

The psychological component of psycho-pedagogical competence is: necessary and sufficient level of knowledge, abilities and skills of psychology manager that ensure the successful performance of his/her professional functions; a set of communicative, perceptual and interactive knowledge which allow to navigate in social situations, interpersonal relationships, make right decisions; the ability to interact with people in the system of interpersonal relations; the ability to apply a structured system of knowledge for building and debugging process of personal, social and professional interaction effectively.

Educational component of psycho-pedagogical competence of the future education managers - is: personality's integrated peculiarity, which is in a set of competencies in the field of pedagogical knowledge; ability to influence the development of social and self-value characteristics of the individual actively, that allows to do socio-valued functions in a team, to prevent and eliminate negative behaviors; the ability of the teacher to work as a professional effectively, namely quickly acquire modern ways of activities and manage to do professional duties successfully.

Methodical component of psycho-pedagogical competence of the future education managers - is: integrated, multilevel and professionally significant characteristic of personality and a pedagogical worker generalized effective professional experience as a systemic learning knowledge and skill of the teacher in an optimum combination of methods and techniques of professional educational activities; the ability and willingness to self-selection and application of developed methods, techniques when performing administrative tasks in the practice of management training institution; integral characteristic of business, personal and moral qualities of a teacher, reflecting the level of functioning of the system of methodological, methodical and research knowledge, skills, experience, motivation, ability and willingness to creative self-realization in the scientific, methodological and pedagogical activities in general.

Research component of psycho-pedagogical competence of the future education managers - is: personality's integrated quality, which includes "a methodological elements, over subject, logical activity, ways of goal-setting, planning, analysis, reflection; such a set of research skills, habits and methods of his activity, that allows to draw the student on the position of a researcher, promote the development of his creativity, cognitive interests, and enhance the efficiency and quality of teaching and learning activities; characteristics, involving possession of skills and methods of research at technology to seek knowledge for solving educational problems, the construction of the educational process in accordance with the values of modern education goals, mission, educational institution, desired result.

Key words: future education managers, professional competence, psychological and pedagogical competence, basic competence, professional activity.

Постановка проблеми. Сучасний стан педагогічної науки визначається наявністю великої кількості понять, які характеризують професійну підготовку сучасних педагогів як менеджерів освіти, здатних до ефективної реалізації професійної діяльності. Серед них провідне місце займають такі поняття, як «професійна компетентність», «базова компетентність» і «психолого-педагогічна компетентність».

Професійна діяльність майбутніх педагогів як менеджерів освіти полягає в реалізації певних функцій, й зокрема психолого-педагогічних. Тому потрібно чітко уявляти як визначається психолого-педагогічна компетентність майбутніх менеджерів освіти, яке місце вона займає у структурі їх професійної компетентності та, з яких елементів вона складається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічних публікацій дає можливість констатувати, що різні аспекти формування професійної компетентності педагогів були предметом досліджень Н. Бібік, О. Біди, Л. Ващенко, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, І. Зязюна, Л. Коваль, В. Кременя, О. Савченко, В. Семиченко, О. Пометун, Н. Ничкало, А. Хуторського та ін.

Питанням формування психолого-педагогічної компетентності присвячено праці Н. Банько, В. Баркасі, В. Введенського, О. Гури, Л. Тархан та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Разом з тим, теоретичний аналіз наукових праць свідчить, що проблема формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх педагогів як менеджерів освіти не знайшла достатнього висвітлення в науковій літературі.

Формулювання цілей статті. Метою статті є спроба розкрити й обґрунтувати сутність і складові психолого-педагогічної компетентності майбутніх педагогів як менеджерів освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Психолого-педагогічна компетентність – складовий елемент у загальній структурі професійної компетентності майбутніх педагогів як

менеджерів освіти, куди також входять освітньо-професійна, навчально-пізнавальна, інформаційно-комунікаційна, функціональна, рефлексивна і комунікативна компетентності.

Одне з перших визначень поняття «професійна компетентність фахівця» знаходимо в Ю. Татур: «...інтегральна якість особистості, що характеризує його прагнення і здатності (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та ін.) для успішної діяльності у відповідній сфері» [28, с. 26].

Більшість учених, як вітчизняних, так і зарубіжних, є одностайним з питання, що професійна компетентність фахівця – це системне, інтегроване (кооперативне) утворення, синтез знань, умінь і навичок, особистісних характеристик (ціннісні орієнтації, здібності, риси характеру, готовність до здійснення діяльності тощо) і досвіду, що дозволяє йому використовувати свій потенціал, здійснювати складні види діяльності, оперативно й успішно адаптуватися в змінних умовах професійної діяльності [1; 5; 23; 27 та ін.]. Будучи інтегрованим утворенням, професійна компетентність не зводиться ні до окремих якостей особистості, ні до певних знань, умінь та навичок. Вона відображає не лише наявні в людини потенціал і здатність його використовувати, а й породжує нові явища, якості життя та діяльності, що дозволяють фахівцеві діяти самостійно, відповідально й якісно, бути успішним та досягати певних результатів [6; 19; 24 та ін.]

Під професійною компетентністю будемо розуміти стійку здатність фахівця виконувати певний вид діяльності, яку характеризує розуміння сутності виконуваних завдань і вирішуваних проблем і ситуацій, оволодіння професійним досвідом, що активно застосовується в цій діяльності, вміння обирати методи, засоби та способи дії, адекватні до конкретних обставин, почуття відповідальності за досягнуті результати, здатність вносити корективи до процесу досягнення цілей та ін.

Під професійною компетентністю менеджера освіти вчені розуміють спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і відносин, що набуваються в процесі навчання. Вони дозволяють визначити, тобто ідентифікувати й подолати, незалежно від ситуації, проблеми, притаманні для певної сфери діяльності [10], а отже, професійна компетентність менеджера освіти має відповідати його функціональним обов'язкам та дозволяти ефективно здійснювати всі аспекти професійної діяльності на кожному рівні її організації, у конкретних професійних умовах, зокрема й у проблемних ситуаціях, відповідно до чинних професійних вимог і соціальних норм [15; 17]. При цьому має досягатися адекватна інтеграція соціальних, педагогічних та управлінських аспектів діяльності менеджера освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури доводить, що науковці намагаються певним чином згрупувати та класифікувати складові професійної компетентності. Так, А. Маркова в цьому аспекті виділяє спеціальну, соціальну, особистісну та індивідуальну компетентності [19].

Українські дослідники наголошують на тому, що професійна компетентність є сукупністю ключових компетенцій, базових та спеціальних компетентностей [7; 16; 25; 27 та ін.].

Зрозуміло, усі три види компетентностей взаємопов'язані й розвиваються одночасно, що й формує індивідуальний стиль діяльності і, врешті-решт, забезпечує становлення професійної компетентності як певної цілісності, як інтегрованої особистісної характеристики фахівця. Ключові компетенції, базові та спеціальні компетентності, пронизуючи одна одну, проявляються в процесі вирішення життєво важливих професійних завдань різного рівня складності, у різних контекстах, з використанням певного професійного простору.

Для діяльності менеджерів освіти базовими (галузевими) є компетентності, необхідні для «побудови» професійної діяльності в контексті вимог до системи освіти на певному етапі розвитку суспільства. Вони інваріантні до напряму підготовки (педагогічна освіта) та забезпечують підготовленість випускників до вирішення загальнопедагогічних завдань, тобто тієї сукупності професійних завдань, які повинен уміти вирішувати педагог з вищою

освітою. «Змістове наповнення кожної базової компетентності особисте для кожного з рівнів професійно-педагогічної діяльності у відповідній предметній галузі» [27, с. 124].

Базові компетентності формуються на основі результатів аналізу видів діяльності менеджера освіти та його функціональних обов'язків.

«Цілком очевидно, що базові компетентності багатofункціональні, оскільки оволодіння ними дозволяє вирішувати проблемні ситуації в повсякденній, професійній та соціальній сферах. Їх необхідно опанувати для досягнення різних важливих цілей і вирішення складних завдань у різних ситуаціях. Крім того, вони надпредметні й міждисциплінарні. Формування їх спирається на достатній рівень інтелектуального розвитку. Вони застосовуються в різних ситуаціях не тільки в освіті, а й на роботі, в сім'ї, в політичній сфері та ін.» [27, с. 126].

Розглянемо докладніше сутність і зміст психолого-педагогічної компетентності майбутніх педагогів як менеджерів освіти.

Психолого-педагогічна компетентність майбутніх менеджерів освіти – це «сукупність якостей (властивостей) особистості з високим рівнем професійної підготовленості до педагогічної діяльності та ефективної взаємодії з учнями в освітньому процесі» [18, с. 56]; сукупність діяльнісно-рольових і особистісних характеристик педагога, що забезпечує ефективне виконання ним завдань і обов'язків педагогічної діяльності, є мірою й основним критерієм його відповідності професійній діяльності [8]; провідна характеристика професіоналізму – це інтегроване багаторівневе особистісне утворення, яке ґрунтується на позитивних мотивах вибору професії, сукупності системних знань, умінь і навичок, практичного досвіду, рефлексивної діяльності, діалогічної культури, які виражаються в теоретичній та практичній готовності та здатності педагога до ефективного вирішення освітньо-виховних завдань; інтегральне утворення особистості, що включає сукупність когнітивно-технологічного, соціального, полікультурного, аутопсихологічного та персонального компонентів, необхідних для успішного здійснення педагогічної діяльності з урахуванням специфіки предмета, що викладається [4].

До психолого-педагогічної компетентності відносимо складові: психологічну, педагогічну, методичну, науково-дослідну.

Психологічна складова психолого-педагогічної компетентності – це: «необхідний і достатній обсяг і рівень знань, умінь і навичок менеджера з психології, які забезпечують успішне виконання ним своїх професійних функцій» [15, с. 31]; «сукупність комунікативних, перцептивних та інтерактивних знань, які дають змогу орієнтуватись у соціальних ситуаціях, міжособистісних відносинах, приймати правильні рішення» [21, с. 131]; «здатність взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин» [11, с. 200]; «здатність ефективно застосовувати структуровану систему знань для побудови та налагодження процесу особистісної, соціальної й професійної взаємодії» [30, с. 128]. Вона включає:

- знання: індивідуальних особливостей особистості (темперамент, характер, здібності та ін.) та закономірностей розвитку особистості; особливостей перебігу психологічних процесів (мислення, пам'ять, увага та ін.), мотивів, спрямованості учнів; психологічних особливостей засвоєння навчального матеріалу конкретними учнями (студентами), з урахуванням їхніх вікових характеристик; психологічних особливостей навчально-пізнавальної та комунікативної діяльності; власних психолого-педагогічних особливостей; психології управлінського спілкування; основ психології управління; психологічних особливостей лідерства; психологічних закономірностей розвитку особистості тощо;

- уміння: використовувати психологічні знання в конструюванні та реалізації реального освітнього процесу; управляти вольовою та емоційною сферами, різними технологіями подолання професійної та комунікативної деструкції; виділяти психологічні аспекти в житті та праці; управляти своїм психологічним станом, власними ресурсами; аналізувати вчинки й дії учнів та колег і робити висновки про спонукальні мотиви поведінки учня (студента),

про його плани та цілі; використовувати технології адаптивного управління в роботі з колективом освітньої установи тощо;

- здатності: управляти власним психічним розвитком та психічним розвитком учнів; оцінити власні здібності, можливості, рівень прагнень, психологічні особливості; регулювати власні емоційні стани, долати критичні життєві ситуації; створювати сприятливий психологічний клімат у колективі, формувати атмосферу відданості справі, ініціативи та відповідальності; розуміти психічний стан учня, колеги в певний момент, здатність поставити себе на його місце, співпереживати з ним та ін. [8; 12, 15 та ін.].

Педагогічна складова психолого-педагогічної компетентності майбутніх менеджерів освіти – це: інтегрована властивість особистості, що виражається в сукупності компетенцій у педагогічній галузі знань; здатності активно впливати на процес розвитку й саморозвитку соціально-ціннісних характеристик особистості, що дозволяє виконувати соціально-ціннісні функції в колективі, попереджати й усувати негативні прояви поведінки [3]; «здатність педагога ефективно здійснювати професійну діяльність: швидко оволодівати сучасними способами діяльності та успішно виконувати професійні обов'язки» [5]. Вона включає:

- знання: методологічні (закономірності розвитку загальнофілософського ряду, обумовленість цілей виховання й навчання, методологічні підходи до освіти, управління освітою та ін.); дидактичні (закономірності педагогічного процесу, сучасні психолого-педагогічні теорії навчання, закони, принципи педагогіки, основні форми діяльності, загальнопедагогічні методи, прийоми, методики та технології навчання, нові інформаційні технології в освіті, управлінні освітою тощо); технологічні (рівень вирішення практичних завдань навчання, виховання й розвитку в конкретних умовах) та їх творче використання тощо;

- уміння: «переводити зміст об'єктивного процесу навчання, виховання й розвитку учнів у конкретні педагогічні завдання: дослідження особистості та колективу з метою визначення рівня готовності до активного оволодіння знаннями і проектування на цій основі процесу розвитку; виділення комплексу освітніх, розвиваючих і виховних завдань; створювати і приводити до дії логічно завершену педагогічну систему: комплексне планування навчально-виховних завдань; обґрунтований відбір змісту освітнього процесу; оптимальний вибір форм, методів і засобів його реалізації; виділення і встановлення взаємозв'язків між компонентами й факторами виховання, приведення їх у дію; активізація особистості, розвиток її діяльності, організація і розвиток сумісної діяльності; забезпечення зв'язку з навколишнім середовищем, регуляція зовнішніх непрограмованих впливів тощо; врахування й оцінка результатів педагогічної діяльності: самоаналіз і аналіз освітнього процесу та результатів діяльності педагога; визначення нового комплексу домінуючих завдань та ін.» [23, с. 42];

- здатності: використовувати інформацію для орієнтування в основних поточних проблемах управління навчальним процесом; здійснювати педагогічну діагностику; розвивати в учнів стійкий інтерес до предмета, що вивчається; педагогічно мислити, діагностувати педагогічні явища, аналізувати їхні складові (умови, причини, мотиви, засоби, форми та ін.); знаходити способи оптимального розв'язання педагогічних проблем; прогнозувати педагогічний процес, обґрунтовувати способи та етапи його реалізації; визначати основні види діяльності; аналізувати власну професійну діяльність (правильність постановки мети і завдань, адекватність змісту педагогічного процесу поставленим завданням, відповідність форм, методів, засобів індивідуальним і віковим особливостям учнів [22]) та ін. [1; 5; 8; 12; 22; 23; 25 та ін.].

Методична складова психолого-педагогічної компетентності майбутніх менеджерів освіти – це: інтегральна багаторівнева професійно значуща характеристика особистості й діяльності педагогічного працівника, узагальнювальний результативний професійний досвід як системне навчання знань, умінь та навичок педагога в галузі методики й оптимальне поєднання методів професійної педагогічної діяльності [9]; «здатність і готовність до

самостійного вибору і застосування освоєних методів, способів при виконанні управлінських завдань у практиці управління навчальною установою» [26, с. 6–12]; інтегральна характеристика ділових, особистісних і моральних якостей педагога, що відбиває системний рівень функціонування методологічних, методичних і дослідницьких знань, умінь, досвіду, мотивації, здатностей і готовності до творчої самореалізації в науково-методичній і педагогічній діяльності загалом [13]. Вона включає:

- знання: основних тенденцій розвитку відповідної науки, яка є основою навчального предмета, що викладається; сучасного стану методики викладання в навчальних закладах різного типу; методичних принципів викладання навчального матеріалу; прийомів, методів, засобів навчання; основ педагогічної діяльності в роботі над міждисциплінарними (інтегральними) проектами та ін.;

- уміння: використовувати різні методи навчання, застосовувати їх для засвоєння знань і умінь у процесі навчання; логічно й обґрунтовано конструювати навчальний процес для конкретної дидактичної ситуації з урахуванням психологічних механізмів засвоєння навчального матеріалу; вирішувати педагогічні ситуації, пов'язані з результативним викладом навчального матеріалу; аналізувати й оцінювати кращі педагогічні досягнення в галузі методики викладання; застосовувати новітні засоби й технології під час викладання конкретного предмета; розповсюджувати власний досвід викладання предмета тощо;

- здатності: осмислювати нові концепції предмета, педагогічні технології; вибирати програму й підручники із запропонованих варіантів, оцінювати їх з погляду специфіки методики предмета, власних можливостей, типу навчального закладу й особливостей учнів; сприймати та інтерпретувати інформацію; застосовувати методи навчання залежно від умов навчального процесу; здійснювати рефлексію формування власної методики викладання; проводити моніторинг досягнень учнів з навчального предмета тощо. [9; 13; 26 та ін.].

Науково-дослідна складова психолого-педагогічної компетентності майбутніх менеджерів освіти – це: інтегрована якість особистості, яка включає «елементи методологічної, надпредметної, логічної діяльності, способи організації цілепокладання, планування, аналізу, рефлексії» [29, с. 59]; така сукупність дослідницьких умінь, навичок та способів його діяльності, що дає змогу залучити студента на позицію дослідника, сприяти розвитку його творчих здібностей, пізнавальних інтересів, активізації й підвищенню ефективності та якості навчально-пізнавальної діяльності [2]; характеристика, що передбачає володіння вміннями та способами дослідницької діяльності на рівні технології з метою пошуку знань для подолання освітніх проблем, побудови освітнього процесу відповідно до цінностей-цілей сучасної освіти, місії освітнього закладу, бажаного результату [14]; забезпечує ефективність відбору та здійснення способів дослідницької діяльності (дослідна робота, узагальнення досвіду, експеримент, моніторинг, маркетинг, атестація, експертиза тощо) [20]. Вона включає:

- знання: принципів, методів, форм пізнання як у межах відповідного фаху, так і в межах наукового пошуку взагалі; загальнонаукової методології, тобто процесу планування, організації та здійснення пошуково-перетворювальної діяльності, об'єктом якої виступають психолого-педагогічна й галузева складові; нових досягнень у педагогічних науках; інноваційних відкриттів педагогів та ін.;

- уміння: організувати результативну наукову та науково-методичну діяльність у сфері освіти, конкретних форм управління; проводити теоретичні та емпіричні дослідження; використовувати наукові методи вивчення педагогічних явищ, фактів для вироблення нових знань про закономірності, структуру, зміст, технології навчання й виховання; впроваджувати освітні інновації та ін.;

- здатності: виявляти й формулювати проблеми, визначати об'єкт та предмет дослідження, формулювати мету й гіпотезу дослідження; визначати основні поняття до вивчення матеріалів наукових досліджень і трансформації основних теоретичних положень у змісті

навчальних дисциплін; поширювати педагогічний досвід і надавати науково-методичну підтримку педагогам, які залучені до експериментальної та інноваційної діяльності тощо [2; 14; 20 та ін.].

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок. Результатами дослідження є констатація того, що психолого-педагогічна компетентність складає основу професійної компетентності майбутніх менеджерів освіти; вона є базою ефективного здійснення ними професійної діяльності.

На основі аналізу наукових джерел та узагальнення результатів дослідження визначено, що «психолого-педагогічна компетентність майбутніх менеджерів освіти» є інтегративною якістю особистості, яка передбачає оволодіння цінностями психолого-педагогічної діяльності, професійно необхідними знаннями, вміннями і навичками, професійно важливими особистісними якостями, здібностями й досвідом цієї діяльності. Вона містить складові: психологічну, педагогічну, методичну й науково-дослідну.

Враховуючи актуальність і важливість досліджуваної проблеми, вважаємо, що подальшого науково-теоретичного осмислення та практичного втілення потребують шляхи, методи та форми формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх менеджерів освіти під час їх навчання у ВНЗ.

Перспективними напрямками досліджень в аспекті проблеми, яка розглядається, вважаємо організацію процесу підготовки майбутнього менеджера освіти до створення позитивного іміджу у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адольф В.А. Профессиональная компетентность современного учителя : [монография] / В.А. Адольф. – Красноярск : Красноярский гос. ун-т., 1998. – 310 с.
2. Архипова М.В. Структура дослідницької компетенції майбутніх інженерів-педагогів / М.В. Архипова // Педагогічний альманах. – 2010. – Випуск 6. – С. 83–88.
3. Банько Н.А. Формирование профессионально-педагогической компетентности как компонента профессиональной подготовки менеджеров : [монография] / Н.А. Банько. – Волгоград : ВолгГТУ, 2004. – 75 с.
4. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх вчителів іноземних мов : автореф. дис. ... на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Вікторія Володимирівна Баркасі. – Одеса, 2004. – 21 с.
5. Введенский В.Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога / В.Н. Введенский // Педагогика. – 2003. – №10. – С. 51–55.
6. Веснин В.Р. Менеджмент / В.Р. Веснин. – М. : ТК Велби, 2006. – 504 с.
7. Гришина И.В. Профессиональная компетентность директора школы : теория и практика формирования : дисс. ... на соиск. уч. степ. докт. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Гришина Ирина Владимировна. – СПб., 2004. – 443 с.
8. Гура О.І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект : [монографія] / О.І. Гура. – Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2006. – 332 с.
9. Гущина Т.Н. Формирование методической компетентности педагогических работников учреждений дополнительного образования детей в процессе повышения квалификации : автореф. дисс. ... на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Татьяна Николаевна Гущина. – Ярославль, 2001. – 20 с.

10. Дивак В.В. Формування економічної компетентності директорів загальноосвітніх навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / В.В. Дивак // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 1 (9). – Режим доступу : <http://www.ime.edu-ua.net/em1/emg.htm>.
11. Єрмаков Т.І. Індивідуальне розуміння концепту «Я» як ключова компетентність особистості в умовах сучасного інформаційного суспільства / Т.І. Єрмакова // Наукові студії із соціальної та політичної психології : [зб. статей]. – К. : Міленіум, 2002. – Вип. 6 (9). – С.200–207.
12. Карпова Л.Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Лариса Георгіївна Карпова. – Харків, 2004. – 20 с.
13. Ковалева И.Ю. Развитие научно-методической компетентности педагогов в условиях образовательного выбора : автореф. дисс. ... на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Ирина Юрьевна Ковалева. – Мурманск, 2007. – 21 с.
14. Козырева О.А. Компетентность современного учителя : современная проблема определения понятия / О.А. Козырева // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2004. – № 2. – С.48–51.
15. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект) : автореф. дис. ... на здоб. наук. ступ. докт. психол. наук : спец. 19.00.05 «Соціальна психологія» / Наум Львович Коломінський. – К., 2001. – 52 с.
16. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / [Н.М. Бібік, Л.С. Ващенко, О.І. Локшина та ін.] ; [ред. О.В. Овчарук]. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
17. Ландшеер В. Концепция «минимальной компетентности» / В. Ландшеер // Перспективы : вопросы образования. – 1988. – №1. – С. 32–38.
18. Лукьянова М.И. Методика групповой оценки коммуникативной компетентности учителя и её выраженности в профессионально значимых личностных качествах : [пособие для школьных психологов] / М.И. Лукьянова. – Ульяновск : ИПК ПРО, 1996. – 44 с.
19. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М. : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 312 с.
20. Митяева А.М. Особенности многоуровневой системы подготовки в современном вузе / А.М. Митяева // Педагогика. – 2005. – №8. – С. 69–75.
21. Орбан-Лембрик Л.Б. Комунікативний простір міжособистісних відносин / Л.Б. Орбан-Лембрик // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. – Вип. 4. – Івано-Франківськ : ПДУ, 2003. – С.130–136.
22. Педагогика и психология высшей школы : [учеб. пособие для студ. и аспирантов вузов] / С.И. Самыгин [и др.] / [ред. С.И. Самыгин] – Ростов н/Д : Феникс, 1998. – 544 с.
23. Психология и педагогика : [учебное пособие] / [ред. А.А. Бодалев, В.И. Жуков, Л.Г. Лаптев, В.А. Слостенин]. – М. : Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 585 с.
24. Савельев Д.С. Материалы с семинарских занятий заместителя директора школы / Д.С. Савельев. – Ульяновск : ИПК ПРО, 1996. – 187 с.
25. Скворцова С.О. Формування професійної компетентності в майбутнього вчителя математики [Електронний ресурс] / С.О. Скворцова // Педагогічна наука : історія,

теорія, практика. – 2010. – №4. – Режим доступу : http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n4_2010_st_4.

26. Сторожева О.И. Развитие управленческих компетенций руководителей общеобразовательных учреждений в процессе повышения квалификации : автореф. дисс. ... на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ольга Ивановна Сторожева. – Екатеринбург, 2010. – 26 с.
27. Тархан Л.З. Дидактическая компетентность инженера-педагога: теоретические и методические аспекты : [монография] / Л.З. Тархан. – Симферополь : КРП Крымучпедгиз, 2008. – 424 с.
28. Татур Ю.Г. Компетентностный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования : Материалы ко второму заседанию методологического семинара. Авторская помощь / Ю.Г. Татур. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 68 с.
29. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – №2. – С. 58–64.
30. Цільмак О.М. Складові структури компетентностей / О.М. Цільмак // Наука і освіта : [науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України]. – 2009. – № 1–2. – С.128–134.

REFERENCES

1. Adolf, V.A. (1998) Professionalnaia kompetentnost sovremennoho uchitelia [monograph], Krasnoiarskiy gosudarstvenniy universitet, Krasnoiarsk, Russia.
2. Arkhipova, M.V. (2010) “Struktura doslidnitskoyi kompetentsiyi maibutnikh inzheneriv-pedahohiv”, Pedahohichnyi almanah, vol. 15, pp. 83-88.
3. Banko, N.A. (2004) Formirovaniie professionalno-pedahohicheskoyi kompetentnosti kak komponenta professionalnoyi podgotovki menedzherov [monograph], VolhGTU, Volhohrad, Russia.
4. Barkasi, V.V. (2004) “Formuvannia professiyinoyi kompetentnosti v mayibutnikh vchiteliv inozemnikh mov”, Thesis abstract for Cand. Sc. (pedagogical sciences), 13.00.04, Odessa, Ukraine.
5. Vvedenskiyi, V.N. (2003) “Modelirovaniye professionalnoyi kompetentnosti pedahoha”, Pedahohika, vol. 10, pp. 51-55.
6. Vesnin, V.R. (2006) Menedzhment, TK Velbi, Moscow, Russia.
7. Grishina, I.V. (2004) “Professionalnaia kompetentnost direktora shkoli”, Thesis abstract for Dokt. Sc. (pedagogical sciences), 13.00.08, Sankt-Peterburg, Russia.
8. Hura, O.I. (2006) Psikhologo-pedahohichna kompetentnist vkladacha vyshchoho navchalnoho zakladu [monograph], ZIDMU, Zaporizhzhia, Ukraine.
9. Hushchina, T.N. (2001) “Formirovaniie metodicheskoyi kompetentnosti pedahohicheskikh rabotnikov uchrezhdeniyi dopolnitelnoho obrazovaniya deteyi v protsesse povisheniia kvalifikatsiyi”, Thesis abstract for Cand. Sc. (pedagogical sciences), 13.00.08, Yaroslavl, Russia.
10. Divak, V.V. (2009), “Formuvannia ekonomichnoyi kompetentnosti direktoriv zahalnoosvitnikh navchalnikh zakladiv v sistemi pisliadiplomnoyi pedahohichnoi osvity”,

- Informatsiyini tekhnolohiyi I zasoby navchannia, no. 1(9), available at: <http://www.ime.edu-ua.net/em1/emg.htm>.
11. Yermakov, T.I. (2002) "Individualne rozuminnia kontseptu "Ya" yak kluchova kompetentnist osobistosti v umovakh suchasnoho informatsiyinoho suspilstva" Naukovi studiyi iz sotsialnoyi ta politichnoyi psikholohiyi, Zbirnyk nsukovykh stateyi, vol. 6(9), pp. 200-207.
  12. Karpova, L.H. (2004) "Formuvannia professiyinoyi kompetentnosti vchitelia zahznoosvitnoyi shkoly", Thesis abstract for Cand. Sc. (pedagogical sciences), 13.00.04, Kharkiv, Ukraine.
  13. Kovaleva, I.Yu. (2007) "Razvitiie nauchno-metodicheskoyi kompetentnosti pedahohov v usloviiah obrazovatelnoho vibora", Thesis abstract for Cand. Sc. (pedagogical sciences), 13.00.01, Murmansk, Russia.
  14. Kozireva, O.A. (2004) "Kompetentnost sovremennoho uchitelia: sovremennaia problema opredeleniia poniatiia" Standarty I monitorinh v obrazovanii, no.2, pp. 48-51.
  15. Kolominskiyi, N.L. (2001) "Psikholohiia menedzhmentu v osviti", Thesis abstract for Dokt. Sc. (psychological sciences), 19.00.05, Kyiv, Ukraine.
  16. Bibik, N.M., Vashchenko, L.S, Lokshina, O.I., (2004) Kompetentnisnyi pidkhid u suchasnyi osviti; biblioteka z osvitiioyi politiki, Collected works, KIS, Kyiv, Ukraine.
  17. Landsheer, V. (1998) "Kontseptsiia minimalnoyi kompetentnosti", Perspektivy: voprosy obrazovaniia, no.1, pp. 32-38.
  18. Lukianova, M.I. (1996) Metodika hruppovoyi otsenki kommunikativnoyi kompetentnosti uchitelia i yeye virazhenosti v professionalno znachimikh lichnostnikh kachestvah [tutorial], IPK PRO, Ulianovsk, Russia.
  19. Markova, A.K. (1996) Psikholohiia professionalizma, Znzniiye, Moscow, Russia.
  20. Mitiaeva, A.M. (2005) "Osobennosti mnohourovnevoyi sistemy podgotovki v sovremennom vuze", Pedahohika, no.8, pp. 69-75.
  21. Orban-Lembrik, L.B. (2003) "Komunikativniyi prostir mizhosobystisnikh vidnosin", Visnik Prikarpat'skoho universitetu, vol. 4, Ivano-Frankovsk, pp. 130-136.
  22. Samihin, S.I. (1998) Pedahohika i psikholohiia vissheyi sholy [tutorial], Feniks, Rostov na Donu, Russia.
  23. Bodalev, A.A., Zhukov, V.I., Laptev, L.H., Slastenin, V.A. (2002) Psikholohiia i pedahohika [tutorial], Isdatelstvo instituta psikhoterapii, Moscow, Russia.
  24. Savelev, D.S. (1996) Materialy s seminar'skikh zaniatiy direktora shkoly, IPK PRO, Ulianovsk, Russia.
  25. Skvortsova, S.O. (2010), "Formuvannia profesiyinoyi kompetentnosti v mayibutnoho vchitelia matematiki", Pedahohichna nauka: istoriia, teoriia, praktika, no. 4, available at: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n4_2010_st_4.
  26. Storozheva, O.I. (2010) "Razvitiie upravlencheskikh kompetentsiyi rukovoditeleyi obshcheobrazovatelnykh uchrezhdeniy v protsesse povisheniia kvalifikatsiyi", Thesis abstract for Cand. Sc. (pedagogical sciences), 13.00.08, Yekaterinburh, Russia.
  27. Tarkhan, L.Z. (2008) Didakticheskaiia kompetentnost inzhenera-pedahoha: teoreticheskiye i metodicheskiye aspekti [monograph], KRP Krymchpedhiz, Simferopol, Ukraine.

28. Tartur, Yu.H. (2004) kompetentnostniyi podkhod v opisaniі rezultatov I proektirovaniі standartov vysheho obrazovaniia, Issledovatel'skiyi tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, Moscow, Russia.
29. Khutorskoyi, A.V. (2003) "Kluchevyye kompetentnosti kak komponent lichnostno-orientirovannogo obrazovaniia", Narodnoye obrazovaniye, no.2, pp. 58-64.
30. Tsilmak, O.M. (2009) "Skладovi struktury kompetentnosteyi", Nauka i osvita, Pivdenniyi naukoviyi tsentr APN of Ukraine, no.1-2, pp. 128-134.

УДК 378.62:004:378.214

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНЖЕНЕРНО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ: ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Нищак І.Д., к. пед. н., доцент

*Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка,
вул. І.Франка, 24, м. Дрогобич, Україна*

nyshchak@gmail.com

У статті з'ясовано сутність поняття «електронний навчально-методичний комплекс» (ЕНМК), під яким доцільно розуміти педагогічний програмний засіб, що містить взаємопов'язані предметним змістом навчально-методичні матеріали й уможливорює системність і безперервність процесу навчання, самостійну початково-пізнавальну діяльність та автоматизований контроль з використанням сучасних засобів інформаційних технологій. Досліджено базові наукові положення (загальнонаукові та специфічні) побудови електронних навчальних засобів. Виокремлено основні вимоги до інформаційної, контрольної-діагностичної, довідкової та методичної складових ЕНМК, а також вимоги експлуатаційного й ергономічного характеру. Окреслено орієнтовну структуру електронного навчально-методичного комплексу.

Ключові слова: електронний навчально-методичний комплекс, інформаційні технології навчання, інженерно-графічна підготовка, вчитель технологій.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ КОМПЛЕКС КАК СРЕДСТВО РЕАЛИЗАЦИИ ИНЖЕНЕРНО-ГРАФИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ: ДИДАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Ныщак И.Д.

*Дрогобычский государственный педагогический университет им. Ивана Франко,
ул. И.Франко, 24, г. Дрогобыч, Украина*

nyshchak@gmail.com

В статье установлено сущность понятия «электронный учебно-методический комплекс» (ЭУМК), под которым целесообразно понимать педагогическое программное средство, содержащее взаимосвязанные предметным содержанием учебно-методические материалы и которое обеспечивает системность и непрерывность процесса обучения, самостоятельную учебно-познавательную деятельность и автоматизированный контроль с использованием современных средств информационных технологий. Исследованы базовые научные положения (общенаучные и специфические) построения электронных учебных средств. Выделены основные требования к информационной, контрольно-диагностической, справочной и методической составляющих ЭУМК, а также требования эксплуатационного и эргономического характера. Определена ориентировочная структура электронного учебно-методического комплекса.

Ключевые слова: электронный учебно-методический комплекс, информационные технологии обучения, инженерно-графическая подготовка, учитель технологий.